

Voorwoord

Na vier jaar werkzaamheden, waarvan 2 jaar gewijd aan de eerder globale benadering van de problematiek en 2 jaar aan intensieve terreinwerking, legt de Studiecommissie hierbij haar uitvoerig Eindverslag voor.

In zijn opbouw groeit het Eindverslag geleidelijk naar de eindconclusies en -bemerkingen toe. De lijn wordt doorgetrokken vanaf de analyse van de anti-joodse maatregelen en praktijken uit de oorlogsperiode (Deel 2), over de diverse aspecten van het naoorlogse herstelbeleid (Deel 3), naar de omschrijving van de geschatte totale beroving in de belangrijkste sectoren van het onderzoek (Deel 4).

Trapsgewijze, deel per deel, hoofdstuk per hoofdstuk, worden de conclusies gebundeld tot wat het sluitstuk vormt van het verslag : de in Deel 5 zo bondig mogelijk geformuleerde eindconclusies, voorstellen en bemerkingen.

Dit voorwoord heeft niet tot bedoeling daarop vooruit te lopen.

Twee zaken verdienen evenwel onder de aandacht te worden gebracht vooraleer tot de lectuur van het verslag over te gaan.

Vooreerst moet zeker worden gewezen op de factoren die het de Studiecommissie mogelijk hebben gemaakt dit diepgaand onderzoek in een al bij al korte periode uit te voeren. Men kan ze als volgt samenvatten : de Studiecommissie ontwikkelde een eigen - bijzondere - methodiek, zij steunde op een onderlegde en gemotiveerde onderzoeksgroep en zij genoot vertrouwen en medewerking in de breedste middens.

Eigen aan deze Studiecommissie is, dat zij geopteerd heeft voor een diepgaand detailonderzoek van de haar voorgelegde materie. Zij heeft, als basis van haar werkzaamheden, met een zo goed als 100 % volledigheid, de joodse bevolking in België tijdens de oorlogsjaren geïdentificeerd en in een databank ingevoerd. Daartoe werden meerdere bronnen aangeboord. Bij het afsluiten van haar werkzaamheden bevat deze databank identiteitsgegevens van ca. 70.000 personen.

Met deze databank als uitgangspunt, konden vervolgens de archieven van - in essentie - de overheid, de financiële instellingen en de verzekeringsmaatschappijen gescreend worden en werden de bezittingen en tegoeden van de slachtoffers van de jodenvervolging opgespoord en eveneens in de databank ingevoerd.

De onderzoeksgroep kon op deze wijze een ernstig, nauwkeurig en grondig onderzoek uitvoeren, waarbij als enige beperking – maar ze is dan ook niet onbelangrijk – geldt dat de archieven in vele gevallen grote lacunes bleken te vertonen.

De vanaf mei 1999 samengestelde onderzoeksploeg bestond uit jonge, gemotiveerde krachten. Zij omvatte, inclusief de historicus, directeur van het onderzoek, en de vanaf juni 2000 toegevoegde twee vorsers-kunsthistorici, nooit meer dan zeven vorsers, één universitaire medewerker voor het beheer van de databank en een drietal administratieve krachten. Daarbij dient ook in het bijzonder de SOMA-historicus die alle hoofdstukken m.b.t. de diamantsector redigeerde te worden vermeld. Dat deze, in vergelijking met andere studiecmissies, zeer beperkte personeelsformatie toch opmerkelijke resultaten boekte, is in grote mate te danken aan de persoonlijkheid en aan de inzet van de directeur van het onderzoek.

De Studiecmissie genoot het vertrouwen van de Regering. Zij kon werken in volle onafhankelijkheid en verkreeg, op basis van haar Tussentijds verslag in juni 1998, zonder enige beperking de aanvullende middelen – personeel en informatica – die zij gevraagd had.

Ook in de brede kringen waartoe zij zich moest wenden om haar opdracht uit te voeren en de nodige archieven ter beschikking te krijgen, ontmoette zij in regel vrij algemene medewerking, begrip en loyale samenwerking.

Ik wil daarom met nadruk de onderzoeksploeg en al diegenen, instellingen en personen, danken die de Studiecmissie gedurende de vier verlopen jaren hebben bijgestaan.

Tenslotte kan ik hier nog aan toevoegen dat in de schoot van de Studiecmissie zelf, tussen de onderscheiden leden - vertegenwoordigers van diverse Ministeries en van joodse verenigingen, historici en een emeritus magistraat - een geest van wederzijds begrip en doelgerichte samenwerking is ontstaan, waardoor de gedachtewisselingen sereen en constructief konden verlopen.

Belangrijk is evenwel ook dat men in onderhavig Eindverslag het relaas van de beroving en het rechtsherstel, en van het ‘materiële’ deficit daarvan, niet kan en mag loskoppelen van de tragische menselijke achtergrond; cijfers kunnen nu eenmaal die tragiek niet weergeven, omdat 24.140 vernietigde levens in ‘morele’ termen niet te kwantificeren zijn.

Er mag dan elders in dit Eindverslag gesteld worden dat de nazi-autoriteiten in België de totale spoliatie van de joodse bezittingen niet volgens het voorziene plan konden afwerken, het blijft een feit dat de joodse bevolking wél quasi volledig uit het economische leven werd weggewerkt en dat zij die het overleefden na de oorlog puin terugvonden : puin van hun familie en puin van hun bezittingen.

Dit Eindverslag moet daarom ook gelezen worden als een werk van herinnering. In filigraan tekent zich het hele mechanisme af van de, in koude verordeningen verpakte, bewuste rassenhaat en -discriminatie, van een doelgerichte genocide. Op de achtergrond daarvan stond veel onverschilligheid, onbegrip of onwetendheid, criminele medeplichtigheid aan het ene uiterste, moed een verzet aan het andere.

Moge dit de belangrijkste boodschap zijn van dit Eindverslag : de wil zich af te zetten tegen wat Georges Bernanos noemde "*l'accablante banalité du mal*".

Lucien Buysse
Voorzitter

3 juli 2001